

معرفی و نقد کتاب ترویج و تحول در سازمان‌های بین‌المللی

محمدامین نوری یوشانلوئی *

گروه مطالعات منطقه‌ای (مطالعات اروپا)، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. گروه مطالعات اروپا و بین‌الملل، دانشگاه سوربن نوول، پاریس، فرانسه.

مشخصات مقاله	مشخصات اثر
معرفی و نقد کتاب موضوع: روابط بین‌الملل حوزه موضوعی: علوم سیاسی، فرایند سیاسی، عمومی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۱۵	نویسنده: کسنیا اوکسامیتنا نام اثر: ترویج و تحول در سازمان‌های بین‌المللی سال نشر: ۲۰۲۳ ناشر: انتشارات دانشگاه آکسفورد تعداد صفحه: ۳۰۴ زبان اثر: انگلیسی ISBN: 978-0-19-285750-7 DOI: 10.1093/oso/9780192857507.00.0001
واژگان کلیدی: حافظ صلح سازمان ملل، حفاظت از غیرنظامیان، طرح تأثیر سریع، مؤسسه صلح بین‌المللی، نهادینه‌سازی.	

ارجاع به این مقاله: نوری یوشانلوئی م. (۱۴۰۴). «معرفی و نقد کتاب ترویج و تحول در سازمان‌های بین‌المللی». مطالعات کشورها. ۳(۳): ۶۷۱-۶۷۸. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2025.391051.1254>

وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir
شاپای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰ | ناشر: دانشگاه تهران

کتاب ترویج و تحول در سازمان‌های بین‌المللی، اثر کسنیا اوکسامیتنا، پژوهشی جامع است در بررسی نقش ترویج اصول نوین در مسیر تحول نهادی سازمان‌های بین‌المللی. در این کتاب، طی شش فصل، برداشت‌های سنتی مبنی بر تحول سازمان‌های بین‌المللی بیشتر از طریق ابتکارهای مبتنی بر دولت یا گسترش خودبه‌خودی بوروکراسی به چالش کشیده شده و استدلال شده است که تبلیغ راهبردی دیپلمات‌ها، مقام‌ها، کارشناسان و فعالان جامعه مدنی در تحول نهادی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. اوکسامیتنا از چارچوبی تبلیغ‌محور رونمایی می‌کند که نشان می‌دهد چگونه بازیگران با بهره‌گیری از ابزارهایی مانند فشار اجتماعی، اقناع‌سازی و گفتار و مذاکره اقتدارمحور در پی ایجاد تغییر هستند. نویسندگان این سازوکارها را از طریق بررسی سه مورد مطالعاتی در مأموریت‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد (شامل ارتباطات راهبردی، حفاظت از غیرنظامیان و طرح‌های همراه با تأثیر سریع و ملموس) به تفصیل تشریح می‌کند. با پرداختن عمیق به این مثال‌ها، در کتاب روند پیشرفت تلاش‌های تبلیغی از طریق مسیرهای متفاوت، از بالا به پایین، از پایین به بالا و از خارج به داخل، روشن و بررسی شده است که تا چه حد این تلاش‌ها به نهادینه‌سازی کامل می‌انجامد یا همچنان در معرض مناقشه قرار دارد.

در فصل اول (مقدمه) کتاب، نویسنده به بررسی برداشت‌های رایج از سازمان‌های بین‌المللی می‌پردازد؛ برداشت‌هایی که این نهادها را ساختارهایی بوروکراتیکی و ایستا توصیف می‌کنند که به سختی از چارچوب‌های قدیمی خارج می‌شوند. او با استناد به تجارب تاریخی و تحلیل دقیق روندهای تغییر نهادی، نشان می‌دهد که تغییرات بنیادی در سازمان‌های بین‌المللی، تنها از طریق تصمیم‌های رسمی یا اصلاح‌های ساختاری حاصل نمی‌شود^۱ در عوض، فرایند تحول در این نهادها نتیجه تلاش‌های مستمر بازیگران داخلی و خارجی است؛ از جمله دیپلمات‌ها، مدیران، کارشناسان و فعالان جامعه مدنی که در پشت صحنه، از طریق مذاکرات غیررسمی و فرایندهای تبلیغی، سعی در ترویج ایده‌های نوین دارند. اوکسامیتنا با طرح مثال‌های ملموسی از مأموریت‌های اولیه حفظ صلح سازمان ملل متحد، مانند عملیات کنگو^۲، و تلاش‌های اولیه در حوزه حفاظت از غیرنظامیان، نشان می‌دهد که حتی در دوران جنگ سرد، پیشگامان این نهادها، علی‌رغم وجود موانع سیاسی و فرهنگی، در صدد بازتعریف وظایف و گسترش

1. United Nations Operation in the Congo

افق‌های سازمانی خود بوده‌اند. باین‌حال، خلأ عدم‌اشاره و بررسی دقیق‌تر جنبه‌های تاریخی، ازجمله مخالفت‌های داخلی در مقابل ایده‌های نوین، واکنش‌های دولت‌ها به تغییرات پیشنهادی و نقش دقیق‌تر فناوری‌های نوین ارتباطی در تسهیل این تحول نیز در این فصل به چشم می‌خورد. به‌طور مثال، نمونه‌هایی از مقاومت‌های داخلی در مقابل تلاش‌های ترویج‌دهندگان ایده‌های نو و چگونگی تغییر نگرش‌ها به‌واسطه ظهور فناوری‌های جدید، مانند شبکه‌های اجتماعی و هوش مصنوعی، به غنای تحلیل می‌افزاید و چارچوب نظری مطرح را به‌روزتر می‌کند.

در فصل دوم، نویسنده چارچوب نظری ترویج‌محور را معرفی می‌کند. اوکسامیتنا در این فصل سه راهبرد اصلی تبلیغی را به تفصیل شرح می‌دهد: فشار اجتماعی، قانع‌سازی و گفتار و مذاکره اقتدارمحور؛ همچنین، شرایط موفقیت هریک را بر اساس ویژگی‌های ترویج‌دهنده، هدف، مسئله و بستر محیطی بیان می‌کند. او اشاره می‌کند که فشار اجتماعی زمانی مؤثر است که تبلیغ‌کنندگان بتوانند از طریق تشکیل ائتلاف‌های گسترده، با تهدید به ایجاد شرمساری و هزینه‌های معنوی یا دادن پاداش‌های غیرمادی، اهداف موردنظر را به پذیرش تغییر مجبور کنند. از سوی دیگر، راهبرد قانع‌سازی مبتنی بر طرح استدلال‌های منطقی و احساسی در محیط‌های خصوصی است؛ جایی که اهداف فرصت کافی برای تحلیل دقیق اطلاعات دارند. در نهایت، گفتار و مذاکره اقتدارمحور با استناد به منابع معتبر و کارشناسان برجسته، پیام‌ها را بدون نیاز به مباحث طولانی و جدال، قاطعانه به اهداف انتقال می‌دهد. یکی از بخش‌های برجسته در این فصل، مقایسه بین چارچوب‌های نظری قدیمی مانند رئالیسم و نهادگرایی لیبرال و رویکردهای نوین مانند نهادگرایی جدید، کارکردگرایی، سازه‌نگاری است. اوکسامیتنا در این فصل بر آن است که اثبات کند در نظریه‌های سنتی بیشتر بر تغییرات رسمی، تصمیم‌های قانونی و اصلاح‌های ساختاری تمرکز می‌شود و به فرایندهای پشت‌صحنه و مذاکره‌های غیررسمی توجه کمی شده است. در مقابل، چارچوب ترویج‌محور با توجه به ابعاد فرهنگی، رفتاری و تغییرات ناشی از بحران‌ها و فناوری‌های نوین، دیدگاهی جامع‌تر محسوب می‌شود. اگرچه موفقیت‌های رویکرد ترویج‌محور به‌خوبی مستندسازی شده است، این نکته انتقادی را می‌توان بیان کرد که تحلیل موارد همراه با شکست و مقاومت‌های ساختاری نیز می‌توانست به تفصیل مطرح شود تا چارچوب نظری تکمیل شود و به‌طور تطبیقی، تصویر جامع‌تری از موارد عملی ارائه شود.

در فصل سوم کتاب، نویسنده به بررسی تحول‌ها در حوزه اطلاعات و ارتباطات جمعی در سازمان‌های بین‌المللی و تغییر نگرش سازمان ملل متحد به اهمیت برقراری ارتباط مستقیم با جوامع محلی می‌پردازد. در دوران جنگ سرد، فعالیت‌های اطلاعاتی مربوط به مأموریت‌های حفظ صلح بیشتر به ارسال گزارش‌های خبری به دفتر مرکزی و پاسخ به پرسش‌های رسانه‌ای محدود می‌شد، چراکه نگرانی‌های مرتبط با حفظ سرّی بودن و امنیت بود؛ اما، با پایان جنگ سرد و ظهور مأموریت‌های چندبعدی مانند گروه کمک به انتقال سازمان ملل متحد^۱، نیاز به ارتباط شفاف و مستقیم با جوامع محلی بیش از پیش احساس شد. نویسنده با بهره‌گیری از نمونه‌هایی از مأموریت‌هایی مانند UNTAG در نامیبیا و فعالیت‌های اطلاعاتی در کامپوجیا نشان می‌دهد که چگونه استفاده از ابزارهای نوین اطلاعاتی، مانند ایستگاه‌های رادیویی اختصاصی، تولید برنامه‌های تلویزیونی، بهره‌گیری از رسانه‌های دیجیتال و ایجاد هویت بصری برای مأموریت‌ها، توانست نه تنها مشروعیت عملیات حفظ صلح را افزایش دهد، بلکه زمینه تغییر نگرش‌های سازمانی را نیز فراهم آورد. با وجود این، یکی از نکته‌های کمتر توجه‌شده در این فصل این است که پیامدهای بلندمدت این تغییرات، به‌ویژه از منظر اخلاقی و بی‌طرفی، و نگرانی‌های مرتبط با احتمال سوءاستفاده سیاسی از اطلاعات منتشرشده و تأثیر منفی آن بر افکار عمومی، به‌طور کامل بررسی نشده است؛ به عبارت دیگر، نویسنده از پرداختن به این پیامدهای منفی اجتناب کرده است.

فصل چهارم به بررسی تحولات تاریخی و تغییر نگرش به حفاظت از غیرنظامیان در مأموریت‌های حفظ صلح اختصاص دارد. نویسنده تاریخچه تلاش‌های اولیه برای معرفی ایده حفاظت از غیرنظامیان را در دهه ۶۰ (مانند تلاش‌های دومین دبیرکل سازمان ملل متحد، داگ هامرشولد^۲ در مأموریت کنگو) بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که این ایده نخست، با مقاومت شدیدی مواجه شد، زیرا برخلاف دیدگاه‌های آن دوران که بر منافع دولتی و روابط بین‌دولتی متمرکز بود، حفاظت از افراد وظیفه‌ای انسانی است. سپس، نویسنده تغییرات حاصل در دهه ۹۰ میلادی را بررسی می‌کند، به‌ویژه در جریان بحران نسل‌کشی رواندا. در این دوره، اعضای انتخابی شورای امنیت سازمان ملل متحد از طریق استفاده از راهبردهای فشار اجتماعی و تهدید به ایجاد شرمساری، تلاش کردند تا

1. United Nations Transition Assistance Group

2. Dag Hammarskjöld

مسئولیت حفاظت از غیرنظامیان را وظیفه اصلی مأموریت‌های حفظ صلح بپذیرند و به تصویب برسانند. نمونه‌های موفق‌ی مانند تصویب نخستین بیانیه رسمی توسط کلنادا نشان می‌دهد که چگونه تبلیغ‌کنندگان، با استناد به داده‌های میدانی و شواهد عینی، حتی در برابر مقاومت‌های جغرافیای سیاسی (ژئوپولیتیکی)، تغییر نگرش ایجاد کردند. باوجوداین، در نقد حاضر معتقدیم که تحلیل‌های مطرح در این فصل باید به بررسی دقیق‌تر چالش‌های عملی پیاده‌سازی راهبرد حفاظت از غیرنظامیان - از جمله مسائل مربوط به منابع، قواعد اجرایی مبهم و انتظارات بیش از حد از عملکرد مأموریت‌ها - نیز اختصاص می‌یافت. همچنین، بررسی موارد شکست مربوط به تبلیغ و مقاومت‌های ساختاری، به راهکارهای عملی و بهبود چارچوب نظری کمک می‌کند.

در فصل پنجم، طرح‌های همراه با تأثیر سریع^۱ بررسی شده است؛ طرح‌هایی که نمونه‌ای از بهره‌گیری از رویکرد تبلیغ خارج از سازمان به‌شمار می‌آید. این طرح‌ها فعالیت‌های کوچک و سریعی از لحاظ اجرایی تعریف شده‌اند که از بودجه‌های مأموریت‌های حفظ صلح تأمین می‌شوند و هدف آن‌ها جلب اعتماد جمعیت‌های محلی و بهبود شرایط اولیه در مناطق درگیر است. نویسندگان در این فصل، به بررسی روند پیوست این طرح‌ها به مرحله عملیاتی از طریق توصیه‌های موجود در گزارش هیئت برهامی^۲ می‌پردازد و نحوه تخصیص درصدی از بودجه‌های اولیه مأموریت‌ها برای اجرای آن‌ها را تحلیل می‌کند. نمونه‌های مطرح عبارت است از مأموریت‌هایی مانند مأموریت سازمان ملل متحد در اتیوپی و اریتره^۳ و تغییرات بودجه‌ای در مأموریت‌هایی نظیر هائیتی، که اگرچه این طرح‌ها در کوتاه‌مدت موفق بوده است، در بلندمدت با چالش‌هایی مانند ناپایداری تأمین مالی، ضعف در ارزیابی میزان اثرگذاری و احتمال تداخل وظایف توسعه‌ای با مأموریت‌های نظامی مواجه می‌شوند. این نقد وارد است که استفاده از مذاکره و گفتار اقتدارمحور در گزارش جامع هیئت برهامی - به دلیل شرایط مطلوب، مانند وضوح توصیه‌ها و تأکید بر اهمیت کم‌هزینه‌بودن این طرح‌ها - به پذیرش سریع آن‌ها منجر می‌شود؛ اما، پیامدهای ناخواسته و محدودیت‌های عملی این رویکرد به‌طور جامع تحلیل نشده است.

فصل ششم کتاب به بررسی فرایندهای نهادینه‌سازی و تثبیت ایده‌های نوین

1. quick impact projects

2. Brahimi Report

3. United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea

در سازمان‌های بین‌المللی اختصاص دارد. نویسنده، شاخص‌های نهادینه‌سازی را- ازجمله ارجاع‌های مکرر در اسناد رسمی، تخصیص منابع، تدوین سیاست‌ها، ایجاد واحدهای تخصصی، برگزاری دوره‌های آموزشی و اعمال سازوکارهای نظارتی- تشریح می‌کند. او نشان می‌دهد که پذیرش اولیه ایده تنها آغاز تحول است؛ تثبیت آن در ساختارهای سازمانی فرایندی زمان‌بر و پر از چالش است که غالباً با مقاومت‌های داخلی ناشی از نگرش‌های سنتی و تفاوت‌های فرهنگی همراه است. در این فصل، مثال‌هایی از روند تثبیت طرح‌های تأثیر سریع در مأموریت‌های حفظ صلح، مانند مأموریت سازمان ملل متحد در اتیوپی و اریتره، مطرح شده است. این مثال‌ها گسترش تدریجی بودجه‌های مربوط به طرح‌های همراه با تأثیر ملموس و سریع، ایجاد واحدهای تخصصی و تدوین دستورالعمل‌های رسمی را شامل می‌شود. در نقد حاضر، تأکید می‌شود که عدم‌مقایسه مدل‌های نهادینه‌سازی در سایر سازمان‌های بین‌المللی و تحلیل جامع‌تر مقاومت‌های ساختاری، به‌ویژه عوامل اقتصادی و فرهنگی، کاستی این فصل محسوب می‌شود، چراکه درج داده‌های تجربی از سازمان‌های دیگر می‌توانست افق‌های پژوهشی گسترده‌تری را برای بهبود چارچوب نظری فراهم آورد.

یکی از ویژگی‌های برجسته کتاب که به تأکید و کار بیشتری نیاز دارد، بررسی تطبیقی چارچوب‌های نظری قدیمی با رویکردهای نوین در تحلیل تغییرات سازمان‌های بین‌المللی است. نویسنده نشان می‌دهد که در نظریه‌های سنتی همچون رئالیسم و نهادگرایی لیبرال تغییر نتیجه تصمیم‌های رسمی، اصلاح‌های قانونی یا تغییر در ساختارهای مدیریتی محسوب می‌شود و کمتر به ابعاد پنهان، مذاکره‌های غیررسمی و تأثیر بازیگران غیردولتی توجه شده است. در مقابل، در چارچوب ترویج‌محور مطرح‌شده با تأکید بر عوامل فرهنگی، رفتاری و تغییرات محیطی، ازجمله پایان جنگ سرد و ظهور فناوری‌های نوین، به مدلی چندبعدی می‌رسیم که علاوه بر تصمیم‌های رسمی، نقش تعامل‌های غیررسمی و تلاش‌های فردی و گروهی نیز برجسته شده است. اگرچه این مبحث در فصل دوم به تفصیل بررسی شده است، نویسنده می‌توانست با طرح مثال‌های به‌روز از سایر سازمان‌های بین‌المللی- مانند سازمان‌های اقتصادی، بهداشتی یا محیط‌زیستی- تحلیل را گسترده‌تر کند. همچنین، بررسی دقیق‌تر مفهوم و حدود گفتار و مذاکره اقتدارمحور، یکی از راهبردهای موفق ترویج‌محور و ارزیابی منابع قدرت و اعتبار در سازمان‌ها محسوب می‌شود که می‌توانست به تکمیل چارچوب نظری کمک

کند. افزون بر این، نپرداختن به چالش‌های ناشی از پذیرش سریع فناوری‌های رقومی - مانند شبکه‌های اجتماعی، داده‌کاوی و هوش مصنوعی - در جایگاه بُعدی نوظهور از کاستی‌های اثر، نکته‌ای است که می‌توانست در تحلیل جایگاه شفافیت و کارآمدی فرایندهای تبلیغ و تحول نهادی مورد توجه قرار گیرد. یکی دیگر از نقاط ضعف اصلی، تمرکز بیش‌ازحد بر نمونه‌های مربوط به مأموریت‌های حفظ صلح سازمان ملل متحد است؛ همچنین، پرداختن به جزئیات فنی و تاریخی در برخی بخش‌ها به قدری عمیق است که ممکن است برای خوانندگانی که با مباحث تغییر سازمانی آشنایی کافی ندارند، پیچیدگی ایجاد کند. افزون بر این، در تحلیل‌ها بیشتر بر موفقیت‌های تبلیغ‌کنندگان تأکید شده و غیبت بررسی دقیق‌تر موارد شکست یا مقاومت‌های ساختاری، اقتصادی و فرهنگی کاملاً ملموس است؛ اشاره و پوشش این موارد ممکن بود چارچوب نظری را تکمیل‌تر کند.

این کتاب، با شناسایی عوامل تأثیرگذار نوین در تکامل نهادی، پارادایم‌های سنتی را به چالش می‌کشد و دیدگاه تحلیلی جدیدتری برای درک تغییرات سازمان‌های بین‌المللی طرح می‌کند و اثری مهم برای پژوهشگران، سیاستگذاران و مجریانی است که به دنبال درک عواملی هستند که سازمان‌های بین‌المللی را در قرن بیست‌ویکم میلادی شکل می‌دهند.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ گونه تعارض منافع نیست.

اصول اخلاقی

نویسنده در انتشار این مقاله، به‌طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته است؛ منفعت تجاری در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسنده است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته است. تألیف این مقاله به هوش مصنوعی داده نشده است.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مکاتبه فرمایید.

Reference

Oksamytna K. *Advocacy and Change in International Organizations*. New York: Oxford University Press. 2023, 304pp.